



indeksi

TÜRKMENISTANYŇ MEDENIÝET MINISTRIGI

**TARYHY WE MEDENI ÝADYGÄRLIKLERI GORAMAK, ÖWRENMEK
HEM-DE REJELEMEK BARADAKY TÜRKMENISTANYŇ MILLI MÜDIRLIGI**

**TÜRKMENISTANYŇ TARYHY WE MEDENI ÝADYGÄRLIKLERI
(GOZGALMAÝAN ÝADYGÄRLIKLER)**

PASPORT

I. ÝADYGÄRLIGINIŇ ADY **Uly gyz gala**

II. GÖRNÜŞI BOÝUNÇA
DEGIŞLILIGI

arheologiýa ýadygärligi	taryhy ýadygärligi	arhitektura ýadygärligi	monumental sungat ýadygärligi
		+	

III. ÝADYGÄRLIGINIŇ SENESI **VI - VII we VIII asyrlar**

IV. ÝADYGÄRLIGINIŇ ÝERLEŞÝÄN **Mary welaýatynyň Baýramaly etrabynyň
„Gadymy Merw“ taryhy-medeni döwlet goraghanasynyň çäginde,
„Merw“ daýhan birleşiginiň gündogarynda, Soltan galanyň 400 metr
günbatarynda ýerleşýär.**

V. HÄZIRKI
DÖWÜRDE
ULANYLYŞ
ÝAGDAÝY

ilkinji döredilen maksady boýunça	medeni-aň-bi- lim edara muzeý, ki- taphana, klup	turistik- ekskursiýa üçin	kesel bejeriş, sagaldyş üçin	ýaşayyş jaý üçin	hajalyk işleri	peýda- lanma- ýar
		+				

GOŞMAÇA:

Surat : +

Baş plany : +

Gorag meýdanyň
Shematik plany : +



VI. TARYHY MAGLUMATLAR :

- | | |
|---|---|
| a) arheologiýa ýadygärlikleri | - döreýiş taryhy, kim tarapyndan we ilkinji barlag hem-de gazuw-agtaryş işleri geçirilipdir, tapyndylaryň saklanýan ýerleri |
| b) taryhy ýadygärlikler | - döreýiş taryhy: ýadygärligiň döremegine sebäp bolan wakalar we şahslar hakynda gysgaça maglumat |
| ç) arhitektura we monumental sungat ýadygärlikleri üçin | - awtory, ussasy, çykdaýjysynyň töläni, gurluşygyň taryhy |

Uly gyz gala VI - VII we VIII asyrlara degişli arhitektura ýadygärligi. Uly gyz gala we Kiçi gyz gala Soltan galanyň günbatarynda, Hurmuzfarra kanalynyň boýunda ýerleşip, şol kanalyň ugry bilen 30 km-e çenli uzalyp gidýän ýerleriň eýesi bolan gurply mülkdara degişli köşklendir. Ýadygärligiň ýerleşýän JPS-koordinaty N37°39'18,23"; E62°09'09,22".

Köşkler daş görnüşi boýunça bir meňzeş ymarat bolup, ölçegleri boýunça tapawutlanýar. Öz döwrinde gasynlanyp gurlan mülkdaryň köşk galasy bolupdyr. Ýadygärlikde ilkinji ylmy barlaglary 1890-njy ýyllarda Jukowskiý W.A. geçirýär. 1950-1952-nji ýyllarda GTAKE-nyň düzüminde G.A. Pugachenkowa tarapyndan ylmy-barlag işleri geçirilýär. Goraghana 1997-nji ýyldan berkidiş işleri başlandy. 2012-nji ýylyň güýzinde goraghana tarapyndan arheologik gazuw-agtaryş we rejelemek, berkitmek işleri başlandy. 2013-18-nji ýyllarda dowam etdirildi.

Ýadygärligiň başky keşbini üýtgeden goşmaça gurlyşyk işleri we ýykylyp aýrylan ýeri hakynda maglumat.

Goraghana 1997-nji ýyldan berkidiş işleri başlandy. 2012-nji ýylyň güýzinde goraghana tarapyndan arheologiki gazuw-agtaryş we rejelemek, berkitmek işleri başlandy, 2013-17-nji ýyllarda dowam etdirildi.

II. ÝADYGÄRLIGIŇ ÝAGDAÝYNYŇ BEÝANY :

a) arheologiýa ýadygärlikleri	- medeni gatlagynyň ýagdaýy, möhüm tapyndylar
taryhy ýadygärlikler	- ýadygärlik hakynda maglumat, tekst, onuň ýazylyan wagty
arhitektura ýadygärligi	- planlandyş, kompozision-giňişlik strukturasynyň we konstruksiýasynyň esasy aýratynlyklary: fasady, intereri, žiwopis-surat, heýkeller, amaly-haşam işleri, gurluşyk materialy, esasy görümleri
monumental sungat ýadygärlikleri	- kompozision we kolorit çözümleriniň esasy aýratynlyklary tekstler, materialy, tehnika, ölçegi

Ýadygärlik planda göniburçly taraplarynyň ölçegi 42 x 37 metr, beýikligi 15 metr. Bu gala iki gat bolup, 1-nji gatynyň özi 3 metr beýiklikdäki, 70⁰ gradus ýapgyt galyň pahsa platformanyň üstünde gurlupdyr, 2 - nji gaty ýumurlypdyr. Daşky diwaryň ýüzinde, uzyn tarapynda 22 sany, kelte tarapynda 18 sany gasyndan ybarat bolan galyňdan beýik diwary saklanyp galypdyr. Diwarlary, gasynlary, gummezlery we pollary (ölçegi 35 x 34-35 x 7,5-8sm) çig kerpiçden gurlan. Köşgiň merkezinde inedördül boşlugyň daşyny, ýaşaýyş otaglary gurşap alýar. Uly gyz gala öz döwründe gasynlanyp gurlan mülkdaryň köşk galasy bolupdyr.

Ýadygärligiň tutýan meýdany-0,015 ga. Ýadygärligiň goralýan ýerleriniň umumy meýdany-1748,12ga.Ýadygärligiň gurluşyk işlerini tertipleşdirýän zolagyň umumy meýdany-1992,50 ga.

b) Ýadygärligiň jemgyýetçilik, ylmy-taryhy we çeperçilik ähmiýetine berlen baha :

Gadymy Merwiň naýbaşy ýadygärlikleriniň biri bolup, öz döwründe gasynlanyp gurlan mülkdaryň köşk galasy bolupdyr.

VIII. ESASY BIBLIOGRAFIÝA, ARHIW ÇEŞMELERI :

Пугаченкова Г.А. Пути развития архитектуры южного Туркменистана поры рабовладения и феодализма. Труды ЮТАКЕ том VI. М., - 1958. Стр. 137 - 140.

IX. TEHNIKI ÝAGDAÝY :

gowy	orta	erbet	howply
	+		

X. GORAG DÜZGÜNI:

a) **Halkara**

(döwlet, ýerli ähmiýetli, hasapda duranok)

b) **TMK- tarapyndan № 2 07.04.1999 ý .**

(goraga alnan wagty, dokumentiň nomeri)

ç) **Baýramaly etrabynyň ýer toparynyň №31 TESWIRNAMASY,21.12.2012ý.**

DELILNAMA 13.09.2012ý. Tassyklaýan dokument esasynda Gorag zonasy we gurluşyk işlerini tertipleşdirýan bufer zolagynyň çäkleri bellendi.

(gorag zonasy, gurluşyk işleriniň düzgüni, tassyklaýan dokumente salgylanyp bellemeli)

d) **„Gadymy Merw“ taryhy-medeni döwlet goraghanasy**

(balans dahyllygy, anyk peýdalanylyşy)

Dolduran wagty « **25** » **12 2018 ý.**

Düzüji: **Bölüm müdiri Orazow A.T.**

(ady, familiýasy, wezipesi, käre)

(goly)

Möhür

Goraghananyň

ýolbaşçysy: **Jepbarow R. A.**

(ady, familiýasy)

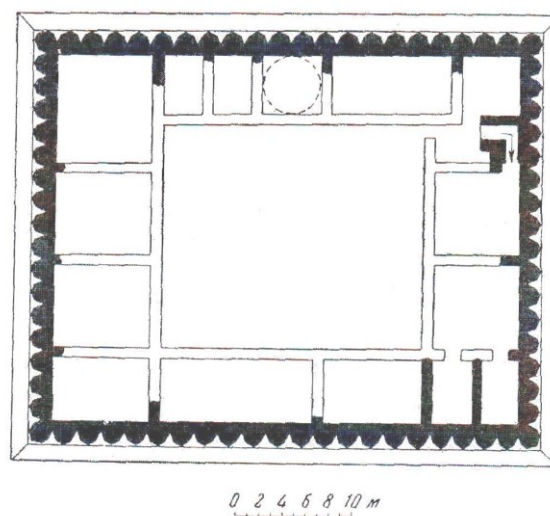
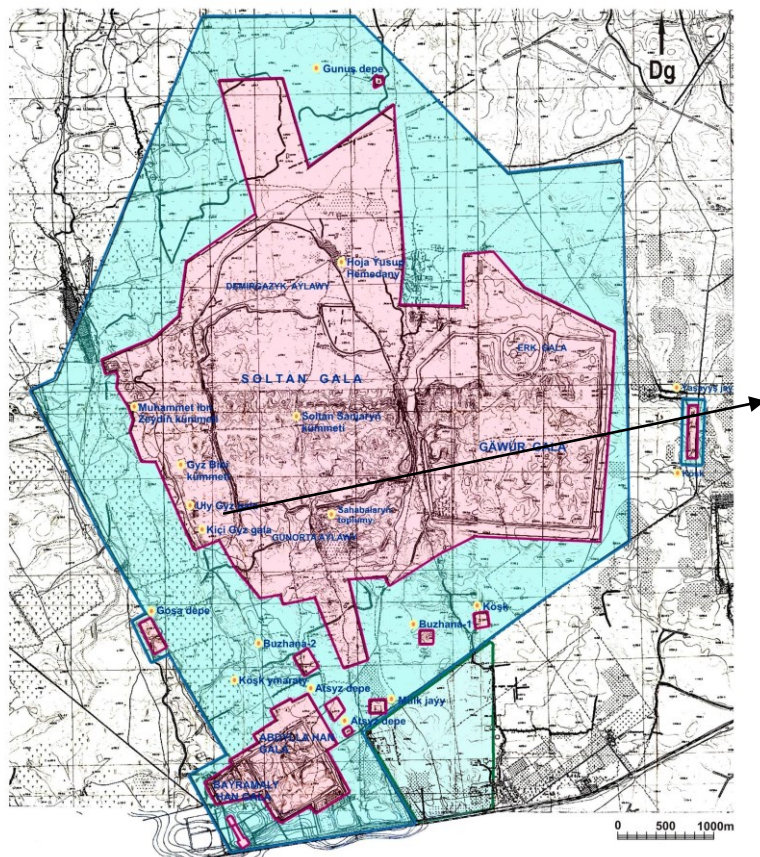
(goly)

Ýadygärligiň çyzgysy:



Türkmenistanyň Medeniýet ministrliği
Türkmenistanyň taryhy we medeni ýadygärlikleri goramak,
öwrenmek hem-de rejelemek baradaky milli müdirligi

**“Gadymy Merw” taryhy-medeni döwlet goraghanasynyň
gorag we gurluşyk işlerini tertipleşdirýän (bufer) zolaklarynyň
ÇYZGYSY**



Uly gyz galanyň plany.

ŞERTLİ BELGİLER:

- Gorag zolagy
- Gurluşyk işlerini tertipleşdirýän zolak (bufer zolagy)

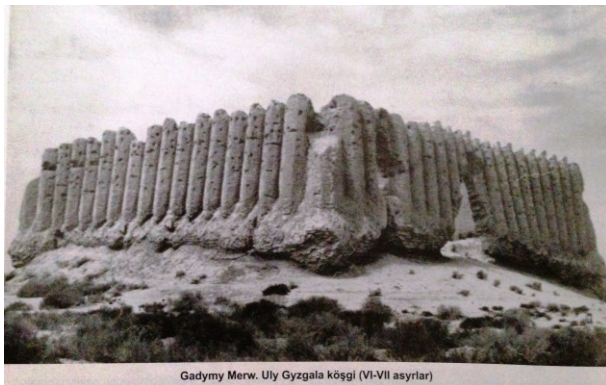
Gurluşyk işlerini tertipleşdirýän zolaga goşulýan
täze ýer-159,3185ga

Ýadygärligiň tutýan meýdany- 0,015ga.

Ýadygärligiň goralýan ýerleriniň umumy meýdany-1748,12 ga.

Ýadygärligiň gurluşyk işlerini tertipleşdirýän zolagyň umumy meýdany-1992,50 ga.

Fotosuratlar:



Günorta-Gündogar tarap foto-1890 ýyl.



Günorta-Gündogar tarapy .



Gündogar-günorta tarapy foto-2010 ýyl.



Içinde gazuw işleriniň geçirlen ýeri günorta tarap alynan foto-2013 ýyl



Demirgazyk tarapy foto 2014 ýyl.



Gündogar tarapy foto 2014 ýyl.



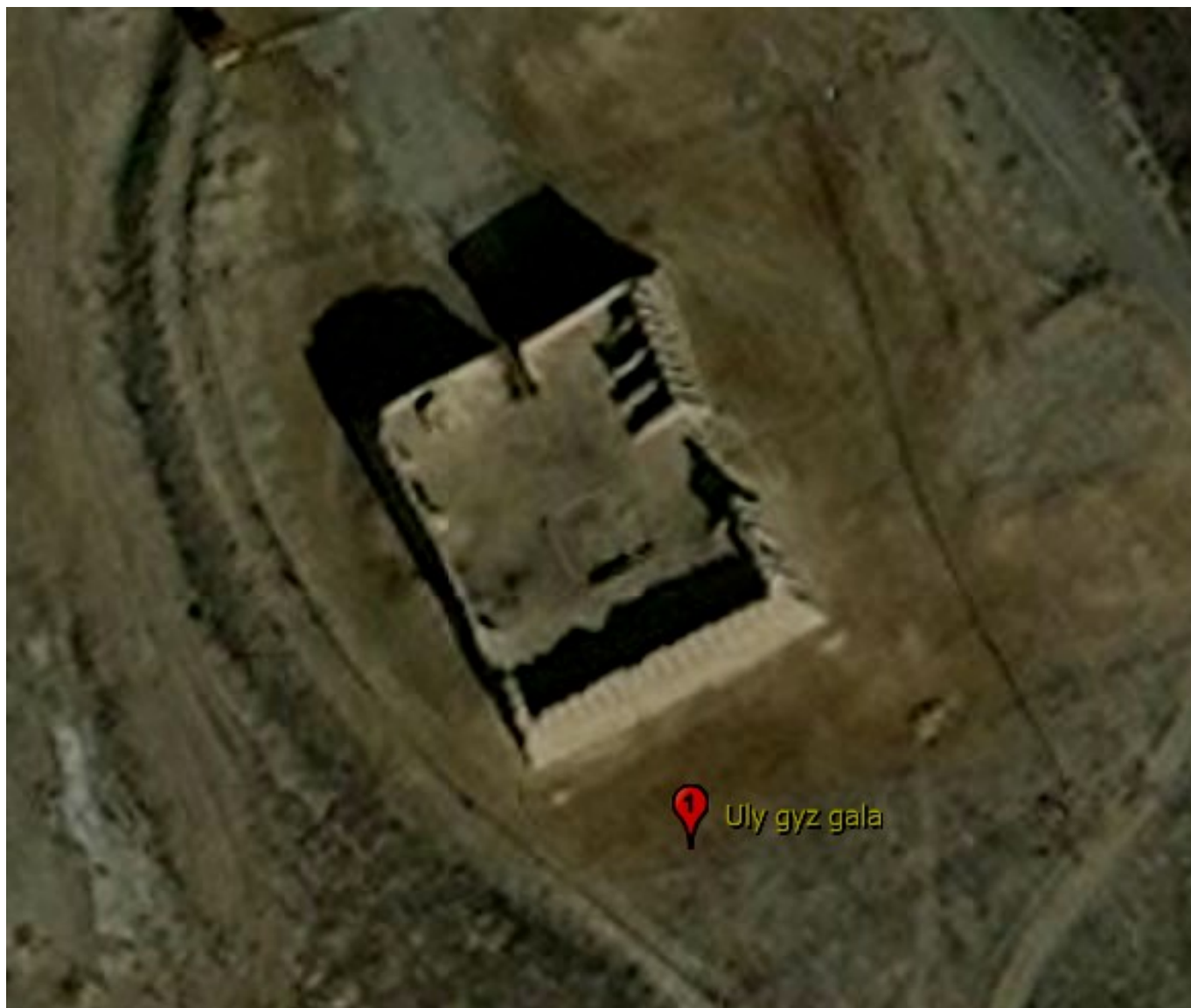
Günorta tarapy foto 2014 ýyl.



Günbatar tarapy foto 2014 ýyl.



Gazuw işleriniň dowamynda ýüze çykarlan tapyndylar.



Emeli hemradan alynan foto surat 2012ý.